

เอกสารประกอบการอบรม

เรื่อง : การปลูกกล้วยแบบผสมผสานในพื้นที่ เกษตรกรรม

สำหรับเกษตรกรในโครงการอุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

สำนักงานโครงการสม.ด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

17 กรกฎาคม 2555

กำหนดการอบรมเกษตรกร
เรื่อง การปลูกกล้วยแบบผสมผสานในพื้นที่เกษตรกรรม
ในโครงการอุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
วันที่ 17 กรกฎาคม 2555 ณ อาคารเอนกประสงค์ อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ

วันที่ 17 กรกฎาคม 2555

- 0800 น. ลงทะเบียน
- 0830 น. พิธีเปิด ณ อาคารเอนกประสงค์ อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ
- 0900 น. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรื่อง การปลูกพืชผสมผสานแบบวนเกษตร
โดย สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และ อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ
- 1000 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 1015 น. การบรรยาย เรื่อง การปลูกกล้วยน้ำว้าแบบผสมผสาน
โดย สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี และเกษตรกรผู้ชำนาญการ
- 1200 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 1300 น. การบรรยายและสาธิต เรื่อง เทคนิคในการขยายพันธุ์ การเตรียมพื้นที่ การบำรุงกอง
และการเก็บเกี่ยวผลผลิต
โดย สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี และเกษตรกรผู้ชำนาญการ
- 1400 น. การบรรยาย เรื่อง ป้องกันรักษาโรค
โดย สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี
- 1500 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 1515 น. การวางแผนการผลิตกล้วยน้ำว้าสำหรับการแปรรูปในปี 2556
โดย สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และ อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ
- 1600 น. สรุปลงและปิดการอบรม
โดย สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- 1630 น. เสร็จสิ้นการฝึกอบรม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. บทนำ	1
2. การเกษตรผสมผสาน	2
2.1 ลดความเสี่ยงจากความแปรปรวนของสภาพลม ฟ้า อากาศ	2
2.2 ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาด	2
2.3 ลดความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืช	2
2.4 มีงานทำ มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี	3
2.5 ทำให้กลไกทางธรรมชาติในสวนในไร่นาดีขึ้น	3
2.6 ทำให้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน	3
2.7 ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น	3
3. การปลูกกล้วยน้ำว้า	4
3.1 วิธีการปลูกและระยะปลูก	4
3.2 การขยายพันธุ์	5
3.3 การดูแลรักษา	5
3.4 การใส่ปุ๋ย	7
3.5 การเก็บเกี่ยว	7
3.6 โรคและแมลง	8
บรรณานุกรม	13

การปลูกกล้วยน้ำว้าแบบผสมผสาน

สมภพ เพ็ชรเกลี้ยง¹

สสท.

เรียบเรียง

1. บทนำ

กล้วย เป็นพืชที่ให้ผลเป็นอาหารแก่เหล่านมนุษย์ชาติมาเนิ่นนาน นับเป็นผลไม้ที่สำคัญและได้รับการพัฒนามาพร้อมกับข้าว ในทวีปยุโรป ได้ขนานนามกล้วยว่าเป็นผลไม้ขนมปัง (Bread fruit) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้คนทั่วโลกรู้จักคุ้นเคยกับกล้วยเป็นอย่างดี และจากการสำรวจข้อมูลของอุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าวิถีชีวิตของคนอำเภอสวนผึ้งนิยมปลูกกล้วยในบริเวณบ้านและตามริมทาง อีกทั้งคนท้องถิ่นดั้งเดิมซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงก็ยังปลูกกล้วยไว้ตามหุบเขาด้วย โดยกล้วยที่นิยมปลูก ได้แก่ กล้วยน้ำว้ากาบขาว และกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน เป็นต้น

อำเภอสวนผึ้ง สามารถผลิตกล้วยน้ำว้าได้ปริมาณมาก ผลผลิตกล้วยสดที่ได้ถูกส่งขายให้กับตลาดทั้งในและนอกอำเภอสวนผึ้ง โดยมีมากพอที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยได้อีกหลายอย่าง เช่น กล้วยฉาบ กล้วยม้วน กล้วยอบแผ่น ซึ่งเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมในการบริโภคทั้งในท้องถิ่นและสำหรับผู้มาเยี่ยมเยือน จึงเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของคนในชุมชน

อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ เล็งเห็นถึงประโยชน์ของกล้วยน้ำว้า ที่นอกจากจะช่วยเรื่องการเสริมสร้างรายได้แล้ว ยังเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่ช่วยในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติเนื่องจากกล้วยเป็นพืชที่สามารถเก็บรักษาความชื้นไว้ในดินได้เป็นอย่างดี และสามารถลดการชะล้างของหน้าดิน จึงช่วยอนุรักษ์ดินได้มาก อีกทั้งลำต้น ใบ และเปลือกกล้วยสามารถนำมาหมักทำเป็นปุ๋ยอย่างดี ทั้งยังมีอายุยาวนานกว่าพืชไร่ทั่วไป สามารถปลูกเป็นพืชเบิกนำ หรือปลูกเสริมในแปลงไม้ผลยืนต้นชนิดอื่นได้ ประกอบกับการที่อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ ได้ริเริ่มส่งเสริมให้เกษตรกรในโครงการทำการเกษตรแบบผสมผสานโดยนำเอาระบบ “วนเกษตร” ซึ่งเป็นการเกษตรเชิงอนุรักษ์ให้คนสามารถอยู่กับป่าได้อย่างลงตัวมาใช้ในการดำเนินงานโครงการ ด้วยเหตุนี้จึงเลือกใช้กล้วยซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญดังกล่าวแล้วข้างต้น มาเป็นตัวแบบในการส่งเสริมและนอกจากนี้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการอบแห้งด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ อุทยานธรรมชาติวิทยาตามพระราชดำริ ยังรับซื้อกล้วยน้ำว้าที่ผลิตได้เพื่อนำมาแปรรูปเป็นกล้วยอบ และกล้วยกวนต่อไป

¹ สมภพ เพ็ชรเกลี้ยง นักวิชาการเกษตร

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. การเกษตรผสมผสาน

เป็นรูปแบบหนึ่งของระบบเกษตรกรรม ที่มีกิจกรรมตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไปในพื้นที่เดียวกัน และเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน และหากปลูกไม้ยืนต้นทั้งที่เป็นไม้ป่า ไม้ใช้สอย และไม้ผล ร่วมด้วยก็จะสร้างสมดุลระหว่างการเกษตรและการอนุรักษ์ธรรมชาติให้เพิ่มมากขึ้น เป็นรูปแบบที่เรียกว่า วนเกษตร ซึ่งเป็นระบบที่นำไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนต่อไป

ระบบเกษตรผสมผสานแบบวนเกษตร เป็นระบบที่ต้องการให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเป็นสุข มีการจัดการป่าไม้ร่วมกับการเกษตรทุกแขนง อาจเป็นการปลูกพืชเกษตรในสวนป่า หรือการปลูกไม้ป่า ไม้ใช้สอย ไม้ผล ในพื้นที่เกษตรกรรม หรือการปลูกพืชเกษตรร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ในสวนป่า โดยมุ่งหวังให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการหาเลี้ยงชีพ ซึ่งในระบบวนเกษตรที่สมบูรณ์ จะปลูกพืชที่มีทรงพุ่มเพื่อลดความรุนแรงของเมื่อดฝนที่ตกกระทบผิวดิน ช่วยเพิ่มการซึมซับน้ำลงสู่ดิน ลดการสูญเสียน้ำดิน และช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศให้เหมาะสมกับพืชที่ปลูกร่วม เช่น บังร่มเงา พายุ ฝน ทั้งยังรักษาความชุ่มชื้นและอุณหภูมิได้ดี พันธุ์ไม้ที่ปลูกควรมีรากลึกพอที่สามารถหมุนเวียนธาตุอาหารในระดับที่ลึกขึ้นมาสู่บริเวณผิวดิน เป็นประโยชน์ต่อพืชรากตื้นที่ปลูกร่วม โดยเกษตรกรจะได้รับประโยชน์และผลตอบแทนหลายด้าน เช่น อาหาร ยารักษาโรค ไม้ฟืน ไม้ใช้สอย และรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร สรุปได้ดังนี้

- 1) ลดความเสี่ยงจากความแปรปรวนของสภาพลม พายุ อากาศ
- 2) ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาด
- 3) ลดความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืช
- 4) มีงานทำ มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี
- 5) ทำให้กลไกทางธรรมชาติในสวนในไร่ดีขึ้น
- 6) ทำให้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน
- 7) ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น

2.1 ลดความเสี่ยงจากความแปรปรวนของสภาพลม พายุ อากาศ

การเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลาย เช่น ปลูกไม้ผลนานาชนิด พืชผัก พืชไร่ การเลี้ยงสัตว์ หรือการเลี้ยงปลา สามารถทดแทนรายได้จากความเสียหายที่เกิดกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยวได้ ด้วยปัจจุบันความแปรปรวนทางธรรมชาติในแต่ละปีมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น เช่น ภาวะแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำท่วมฉับพลัน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกษตรกรที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว หรือปลูกเพียงชนิดเดียว เช่น อ้อย สับปะรด มันสำปะหลัง หรือยางพารา เป็นต้น

2.2 ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาด

การเกษตรเชิงเดี่ยว ที่มีการผลิตครั้งละมากๆ มีผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกันไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชไร่ ไม้ผล หรือพืชผัก เมื่อมีปริมาณเกินความต้องการของตลาดย่อมทำให้ราคาของผลผลิตนั้นต่ำลง การปรับเปลี่ยนพื้นที่ไร่นาบางส่วนมาทำเกษตรผสมผสานจะสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากความผันแปรของราคาผลผลิตได้ เนื่องจากเกษตรกรสามารถจะเลือกชนิดพืชปลูกและเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดี

2.3 ลดความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืช

การปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีความเสี่ยงอย่างมากเมื่อเกิดการระบาดของศัตรูพืชขึ้น จะทำให้ได้รับความเสียหายมากและไม่มีรายได้จากกิจกรรมอื่นมาทดแทน

2.4 มีงานทำ มีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี

การเกษตรผสมผสาน มีหลายกิจกรรมในพื้นที่เดียวกัน จะทำให้เกษตรกรมีรายได้สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเป็นรายได้ รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีหรือประจำฤดูกาล เช่น มีรายได้ประจำวันจากการขายพืชผัก รายได้ประจำสัปดาห์จากการเพาะเห็ดฟาง รายได้ประจำเดือนจากไม้ผลอายุสั้น ได้แก่ กัลล้วย ฝรั่ง ละมุด และรายได้ประจำปีจากข้าว ข้าวโพดหวาน ถั่วลิสง ถั่วเขียว เป็นต้น ซึ่งการมีหลายกิจกรรมและแต่ละกิจกรรมมีการใช้แรงงานแตกต่างกันไปตามผลผลิตทั้ง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีหรือประจำฤดูกาล จึงมีงานทำตลอดปี มีรายได้สม่ำเสมอ

2.5 ทำให้กลไกทางธรรมชาติในสวนในไร่ดีขึ้น

การเกษตรผสมผสาน มีกิจกรรมหลากหลายในพื้นที่เดียวกันทำให้มีความหลากหลายทางชีวพันธุ์เกิดขึ้นในพื้นที่ไร่นา ซึ่งจะช่วยให้กลไกในระบบนิเวศของพื้นที่นั้นดีขึ้นและเข้าสู่ภาวะสมดุล เกิดการหมุนเวียนธาตุอาหารในระดับเรือกสวนไร่นา

นอกจากนี้การเกษตรผสมผสาน ยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการปลูกพืชที่หลากหลายผสมผสานกัน และมีการเกื้อกูลกันในลักษณะของการปลูกต่างระดับแบบป่าธรรมชาติ ทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศเป็นไปอย่างเหมาะสม อาทิ การหมุนเวียนของธาตุอาหารในระบบ การควบคุมโรคและแมลงเป็นไปตามธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมี เพิ่มความยั่งยืนในการให้ผลผลิต ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช มีดังนี้

- 1) พืชตระกูลถั่ว ช่วยตรึงธาตุไนโตรเจนให้กับพืชชนิดอื่น
- 2) พืชยืนต้น ให้ร่มเงากับพืชที่ต้องการแสงแดดน้อย เช่น กาแฟ โกโก้ ชา สมุนไพร ฯลฯ
- 3) พืชเป็นอาหารและที่อยู่อาศัยให้กับแมลงศัตรูธรรมชาติ เพื่อช่วยกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกิดระบาดกับพืชชนิดอื่นๆ เช่น การปลูกถั่วลิสงระหว่างแถวในแปลงข้าวโพด จะช่วยให้แมลงศัตรูธรรมชาติได้มาอาศัยอยู่ในถั่วลิสงมาก และจะช่วยกำจัดแมลงศัตรูของข้าวโพด
- 4) พืชยืนต้น เป็นที่อยู่อาศัยให้แก่พืชประเภทเถาและอิงอาศัย เช่น พริกไทย พลู ดิบลิ กัลล้วยไม้
- 5) พืชที่ปลูกแซมระหว่างแถวพืชหลัก จะช่วยป้องกันไม่ให้วัชพืชขึ้นแย่งอาหารกับพืชหลักที่ปลูก เช่น การปลูกพืชตระกูลถั่วเศรษฐกิจในแถวข้าวโพด มันสำปะหลัง ฝ้าย เป็นต้น
- 6) พืชแซมระหว่างแถวไม้ยืนต้นในระยะเริ่มปลูกจะช่วยบังลมบังแดด และเก็บความชื้นในดินให้กับพืชยืนต้น เช่น การปลูกกัลล้วยแซมในแถวไม้ผลต่าง ๆ ในแถวยางพารา เป็นต้น
- 7) พืชช่วยไล่และทำลายแมลงศัตรูพืชไม่ให้เข้ามาทำลายพืชที่ต้องการรักษา เช่น ตะไคร้หอม ถั่วลิสง ดาวเรือง แมงลัก โหระพา หม้อข้าวหม้อแกงลิง ฯลฯ

2.6 ทำให้เกษตรกรมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน

การเกษตรผสมผสานที่มีหลายกิจกรรม ทำให้เกษตรกรสามารถมีอาหารไว้บริโภคในครอบครัวครบทุกหมู่ เช่น ประเภทคาร์โบไฮเดรตได้จากข้าว ข้าวโพด ประเภทโปรตีนได้จากไก่ ปลา พืชตระกูลถั่ว ประเภทวิตามิน เส้นใยจากพืชผักผลไม้และเห็ดฟาง ช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าอาหารได้

2.7 ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น

การเกษตรผสมผสาน ช่วยทำให้มีงานทำตลอดทั้งปี เป็นการลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรไปสู่ภาคอื่นๆ เมื่อไม่มีการอพยพแรงงานออกจากท้องถิ่น ทำให้ครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้าทั้งพ่อ แม่ ลูก สุขภาพจิตจึงดีขึ้น และประกอบกับข้อดีและประโยชน์ของการเกษตรผสมผสานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เกษตรกรมีอยู่มีกินได้โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยจึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นตามไปด้วย

3.การปลูกกล้วยน้ำว้า

กล้วยน้ำว้า เป็นพืชล้มลุกขนาดใหญ่ สูงประมาณ 2-5 เมตร ชอบอากาศร้อนชื้นและอบอุ่น อุณหภูมิที่เหมาะสมไม่ควรต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส ที่อุณหภูมิต่ำจะทำให้กล้วยแทงปลี (การออกดอก) ช้า ควรมีความชื้นสัมพัทธ์อย่างน้อย 60% ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 200-220 มม./เดือน

ดิน ที่เหมาะสมควรเป็นดินที่มีความสมบูรณ์ การระบายน้ำดี และหมุนเวียนอากาศดี มีความเป็นกรดเป็นด่างระหว่าง 4.5-7 แต่ที่ดีควรอยู่ในระดับ 6 ซึ่งจะพบทั่วไปในประเทศไทย

ลม พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกล้วย ไม่ควรเป็นแหล่งที่มีลมแรงตลอดปี นอกจากจะทำให้ใบกล้วยฉีกขาดแล้ว อาจจะมีผลทำให้กล้วยหักกลางต้น (หักคอ) หรือโคนล้มได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กล้วยออกเครือแล้ว

ฤดูกาล การปลูกกล้วยให้ได้ผลดี ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ซึ่งดินมีความชุ่มชื้นในช่วงฤดูฝนเหมาะสำหรับการเจริญเติบโตทางลำต้นและออกปลี จนสามารถเก็บเกี่ยวกล้วยได้ในช่วงปลายฤดูฝนพอดี แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการปลูกกล้วยในเขตชลประทานที่มีน้ำเพียงพอ สามารถดำเนินการได้ตลอดเวลา

ระยะเวลาการปลูกถึงเก็บเกี่ยวผล ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี ได้ผลจำนวน 10 หวี/เครือ ตั้งแต่ปลูกจนถึงแทงปลีใช้ระยะเวลา 250-260 วัน แผลงปลีถึงระยะเก็บเกี่ยว 110-120 วัน

คุณค่าทางอาหารและยา กล้วยน้ำว้าเมื่อเทียบกับกล้วยหอมและกล้วยไข่ กล้วยน้ำว้าจะให้พลังงานมากที่สุด กล้วยน้ำว้าห้ามและสุกมีธาตุเหล็กในปริมาณสูง ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันโรคโลหิตจาง มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส และวิตามินซีช่วยบำรุงกระดูก ฟัน และเหงือกให้แข็งแรง ช่วยให้ผิวพรรณดี มีเบต้าแคโรทีน ในอาซีน และใยอาหาร ช่วยให้ระบบขับถ่ายคล่องขึ้น กินกล้วยน้ำว้าสุก จะช่วยระบายท้อง และสามารถรักษาโรคเลือดออกตามไรฟันในเด็กเล็กได้ ช่วยลดอาการเจ็บคอ เจ็บหน้าอกที่มีอาการไอแห้งร่วมด้วย โดยกินวันละ 4-6 ลูก แบ่งกินก็ครั้งก็ได้ กินกล้วยก่อนแปรงฟันทุกวันจะทำให้ไม่มีกลิ่นปาก และผิวพรรณดี เห็นผลได้ใน 1 สัปดาห์ กล้วยน้ำว้าดิบและห้าม มีสารแทนนิน เพคติน มีฤทธิ์ฝาดสมาน รักษา อาการท้องเสียที่ไม่รุนแรงได้ โดยกินครั้งละครึ่งผล หรือ 1 ผล อาการท้องเสียจะทุเลาลง มีผลในการรักษาโรคกระเพาะได้อีกด้วย

 การย้ายกอ ประมาณปีที่ 3 กล้วยจะให้ผลผลิตลดลงเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ให้ทำการขุดย้ายที่ปลูกใหม่ โดยปลูกห่างจากกอเดิม 2-4 เมตร

3.1 วิธีการปลูกและระยะปลูก

- การเตรียมหลุมปลูก ให้เตรียมหลุมขนาด 0.5 x 0.5 x 0.5 เมตร
 - รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก 2-3 กิโลกรัมต่อหลุม (ห้ามใช้ขี้วัวเพื่อป้องกันหนอนกอร์บาด)
- ปลูกต้นกล้วยแล้วกลบดินให้สูงจากโคนต้นประมาณ 5 เซนติเมตร
- การปลูกกล้วยน้ำว้าไว้กอ ควรใช้หน่อกล้วยน้ำว้าพันธุ์ดี (หรือพันธุ์ท้องถิ่น) ระยะปลูก 4 x 4 เมตร
 - ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน สามารถปลูกได้ทั้งปี
 - มีวัสดุคลุมดินบริเวณโคนต้น เช่น ฟางข้าว หญ้าแห้ง
 - การปลูกกล้วยในฤดูฝนควรพูนดินกลบโคนต้นให้สูงไว้เพื่อป้องกันน้ำขัง ส่วนในการปลูกในฤดูอื่นๆ ไม่ควรพูนดินกลบโคนให้สูงนัก เพราะไม่ต้องการให้น้ำไหลออก
 - ถ้าต้องการให้กล้วยออกปลีไปทิศทางเดียวกันควรหันรอยแผลที่เกิดจากการแยก

3.2 การขยายพันธุ์

3.2.1 ลักษณะหน่อกล้วย

- 1) หน่ออ่อน เป็นหน่ออายุน้อย ขนาดเล็กมีเพียงใบเกล็ดอยู่เหนือผิวดิน ซึ่งไม่นิยมนำไปเพาะปลูก
- 2) หน่อใบแคบ หรือใบดาบ เป็นหน่อที่เกิดจากตาของเหง้า ใบเลี้ยงเล็กขนาดสูงประมาณ 75 เซนติเมตร มีเหง้าขนาดประมาณ 15 เซนติเมตร เหมาะสำหรับการแยกไปเพาะปลูก
- 3) หน่อแก่ เป็นหน่อที่เจริญมาจากหน่อใบดาบ ใบเริ่มแผ่กว้างขึ้น อายุประมาณ 5-8 เดือน มีเหง้าขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25 เซนติเมตร เหง้าของหน่อแก่อาจมีตาที่สามารถเจริญเป็นหน่อใหม่ได้หลายหน่อ
- 4) หน่อใบกว้าง เป็นหน่อที่เกิดจากตาของเหง้าแก่หรือเหง้าที่ไม่แข็งแรงสมบูรณ์ ลักษณะใบแผ่กว้าง ตั้งแต่ยังมีอายุน้อย ซึ่งไม่นิยมนำไปเพาะปลูก

3.2.2 การเลือกหน่อกล้วย

- 1) ต้องเป็นหน่อที่เหง้าใหญ่สมบูรณ์ ความสูงของหน่อไม่มากเกินไป ส่วนใหญ่อยู่ประมาณ 75 เซนติเมตร หน่อที่แข็งแรงควรมีเหง้าอยู่ใต้ดินรากลึก ส่วนหน่อที่ไผ่ลอยอยู่บนผิวดินนั้นเป็นหน่อที่ไม่แข็งแรง
- 2) เป็นหน่อที่ได้จากต้นแม่สมบูรณ์ ไม่เป็นโรคตายพราย หรือมีแมลงทำลายโดยเฉพาะด้วงวง
- 3) เป็นแหล่งพันธุ์ที่เชื่อถือได้ ซึ่งเกษตรกรได้มีการตรวจสอบประวัติของสวนแล้ว ไม่เคยมีโรคระบาดมาก่อน

เมื่อเลือกหน่อที่ตีได้แล้ว ในการแยกหน่อออกจากต้นแม่ควรกระทำด้วยความระมัดระวังอย่าให้ช้ำ เวลาขุดหน่อไม่ควรโยกหน่อให้กระเทือน เมื่อขุดหน่อขึ้นมาแล้วใช้มีดตัดรากออกให้เกลี้ยง เพื่อให้รากใหม่แตก ออก มาแทนรากเก่า ซึ่งจะทำให้แข็งแรงหน่อที่ได้ถ้ามีใบมากเกินไป หรือมีใบที่เสียหาย ก็ควรตัดแต่งเอาใบที่เสียหายหรือมากเกินไปออก บางครั้งถ้าหน่อสูงมากเกินไป ก็สามารถจะเฉือน ทอนลำต้นลงได้ แต่ควรกระทำก่อนแยกหน่อออกจากต้นแม่ หน่อที่แยกออกจากต้นแม่นี้ สามารถนำไปปลูกได้ทันที แต่ถ้ายังไม่พร้อมที่จะปลูก ควรนำมาไว้ในร่มและชื้นก่อน

3.3 การดูแลรักษา

3.3.1 การให้น้ำ

กล้วยเป็นพืชที่มีใบใหญ่ ลำต้นอวบน้ำ ต้องการน้ำตลอดปีมากกว่าพืชอื่น โดยเฉพาะในฤดูแล้งซึ่งขาดน้ำ และเนื่องจากรากที่ใช้หาอาหารส่วนใหญ่แผ่กระจายอยู่ใกล้กับผิวดิน จึงไม่ควรปล่อยให้ผิวดินแห้ง ผิวดินแห้งติดต่อกันเป็นเวลานาน เนื่องจากราก จะหาอาหารอยู่บริเวณผิวดินจะทำให้หยุดชะงักการเจริญเติบโต และจะทำให้ผลผลิตตกต่ำลงอย่างมากมาย

3.3.2 การตัดแต่ง

1) หน่อ ตัดแต่งหน่อ หลังจากปลูกประมาณ 3-4 เดือน จะมีหน่อขึ้นมารอบๆ โคนให้ตัดทิ้งไปเรื่อยๆ จนกว่าจะเริ่มออกปลี หรือหลังปลูกแล้วประมาณ 7-8 เดือน ควรมีการไว้หน่อทดแทน 1-2 หน่อ โดยหน่อที่ 1 และ 2 ควรมีอายุห่างกันประมาณ 4 เดือน เพื่อให้ผลกล้วยมีความสมบูรณ์ โดยเลือกหน่อที่อยู่ในทิศตรงกันข้าม หน่อพวกนี้มีรากลึกและแข็งแรง ถือว่าดีที่สุด ส่วนหน่อที่เกิดมาที่หลังเรียกว่า "หน่อตาม" ไม่ควรปล่อยให้เกิดขึ้นมาจะทำให้กล้วยเครือเล็กลงจึงควรทำลายเสีย แต่ไม่ควรขุดหน่อในช่วงกล้วยออกเครือ เพราะอาจทำให้กล้วย ผลลีบเล็ก เครือเล็กหรือสั้นลงได้ เกษตรกรควรใช้มีดบาดหน่อ ที่เกิดช่วงตกลูกเครือให้สั้นลงได้ จะช่วยลดการแย่งอาหารจากต้นแม่ได้อีก ทั้งยังสามารถชะลอการเจริญเติบโตของหน่อ และสามารถขุดหน่อมาใช้ปลูกต่อไป หลังจากที่ทำกรตัดเครือกล้วยแล้ว

2) ใบ การตัดแต่งใบ ควรทำการตัดแต่งช่วงที่ต้นเริ่มโตจนถึงเก็บเกี่ยว โดยเลือกใบแก่และใบที่เป็นโรคออกให้หมด ตัดให้เหลือประมาณ 7 - 12 ใบ และเมื่อเครื่องจวนแก่เก็บไว้เพียง 4 - 5 ใบ ก็พอ เพื่อป้องกันต้นกล้วยโคนช่วงออกปลี และเพื่อใช้ใบสร้างอาหารเพิ่มการเจริญเติบโตของผลกล้วย

3) การทำลายหน่อกล้วย หากหน่อดังกล่าวมีขนาดใหญ่มาแล้ว จะไม่สามารถขุดออกได้ สามารถกระทำโดยใช้มีดคว้านลำไส้ตรงกลางต้นออกแล้วหยอดน้ำมันก๊าดหยอดลงที่ยอดประมาณ 1/2 ซ่อนชาน้ำมันก๊าดลงไปจะทำลายหน่อต้นได้ แต่หน่อที่เล็กมากยังไม่ค่อยใบ ปุ่มเจริญยังอยู่ใต้ดิน น้ำมันก๊าดลงไปไม่ถึง อาจทำลายไม่หมด หรืออาจใช้วิธีขุดหน่อออก ซึ่งควรกระทำเฉพาะตอนที่กล้วยยังไม่แตกเครือเท่านั้นเพราะถ้ากล้วยแตกเครือแล้วจะทำให้กล้วย "งั้น" ผลกล้วยจะเล็กลงได้

3.3.3 การตัดปลี

เมื่อปลุกกล้วยไปประมาณ 6-8 เดือน กล้วยจะมีลำต้นขนาดใหญ่พร้อมที่จะออกปลี โดยกล้วยจะแตกใบยอดสุดท้าย ซึ่งมีขนาดสั้นและเล็กมาก ชูก้านใบขึ้นชี้ท้องฟ้า ซึ่งเรียกว่า "ใบธง" หลังจากนั้นกล้วยจะแทงปลี กล้วยสีแดงออกให้เห็นชัด และกาบปลีจะบานต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งผลกล้วยที่อยู่บนหัวเริ่มสั้นและเล็กลง อีกทั้งขนาดแต่ละผลไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเรียกว่า "หวีตีนเต่า" ส่วนหวีที่ถัดจากหวีตีนเต่าลงมาก็จะมีขนาดเล็กมากเท่ากับก้านดอกในกาบปลีที่กำลังบานอยู่ ถ้าปล่อยให้หัวปลีบานต่อไปเรื่อย ๆ ก็จะเห็นเพียงก้านดอกกล้วยเล็ก ๆ เรียงกัน คล้ายหวีกล้วยขนาดจิ๋ว การบานของหัวปลีจะทำให้การพัฒนาขนาดของผลกล้วยช้าลง ส่งผลให้ผลกล้วยมีขนาดเล็ก ๆ ไม่โตเท่าที่ควร ให้ทำการตัดปลีออกหลังจากปลีบานต่อไปจากหวีตีนเต่าอีก 2 ชั้น เพื่อไว้สำหรับมือจับปลายเครือ ขณะทำการตัดเครือกล้วยในช่วงเก็บเกี่ยว อีกทั้งสะดวกในการหยิบยกและแบกหาม

3.3.4 การห่อผล

หลังจากที่ได้ทำการตัดปลีกล้วยออกไปแล้ว ผลกล้วยก็จะเริ่มพัฒนาและขยายขนาดใหญ่ขึ้น ในการผลิตกล้วยเป็นการค้าที่ต้องการให้ผิวกล้วยสวยงามปราศจากโรคแมลงทำลาย สีผิววนวลขึ้น และน้ำหนักผลเพิ่มมากขึ้น ควรมีการห่อผล

3.3.5 การค้ำกล้วย

เครือกล้วยที่หนักอาจดึงลำต้นให้โค้งงอจนถึงขั้นเป็นอันตรายแก่ลำต้น อาจถูกลมพัดทำให้เครือและก้านเครือหักได้ ด้วยเหตุนี้จึงควรค้ำก้านเครือด้วยไม้เนื้ออ่อนที่เป็นง่ามในสวนขนาดใหญ่ควรมีไม้ค้ำจำนวนมาก เตรียมไว้ให้พร้อม และถ้าหากมีการปลูกไม้เป็นแนวกันลมไว้ก่อน จะตัดกิ่งหรือไม้ไผ่มาทำเป็นไม้ค้ำก็ได้ โดยนำไม้รวกมาเสียบปลายด้านที่จะใช้ปักลงดินทั้ง 2 อัน แล้วผูกเชือกปลายไม้ทั้งสองอันนี้ โดยให้เหลือส่วนปลายไม้ด้านบนอันละ 30 เซนติเมตร เพื่อทำหน้าที่รับน้ำหนักต้นกล้วย จากนั้นให้ถ่างไม้ทั้งสองไขว้กันเป็นลักษณะคีม แล้วนำไปค้ำต้นกล้วยบริเวณที่ต่ำลงมาจากตำแหน่งเครือกล้วยประมาณ 30-50 เซนติเมตร นอกจากใช้ไม้รวกแล้ว เกษตรกรอาจใช้ไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นไม้ง่ามอยู่แล้วแทนก็ได้

3.3.6 การกำจัดวัชพืช

การกำจัดวัชพืชเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปลุกกล้วยมาก ควรกำจัดวัชพืชเป็นประจำสม่ำเสมอ ถ้ามีวัชพืชบริเวณโคนต้นมากจะทำให้ต้นชะงักการเจริญเติบโต เนื่องจากขาดน้ำ โดยเฉพาะพืชใบแคบจะแย่งอาหารเก่ง ทำให้กล้วยได้รับอาหารไม่เต็มที่ การเจริญเติบโตจะไม่ดี แต่ในการกำจัดวัชพืชโดยวิธีการพรวนดิน ไม่สมควรกระทำเพราะรากกล้วยมีระบบการแผ่กระจายอยู่ใกล้กับผิวดินมาก จึงควรใช้การถากหรือถางวัชพืชจะดีกว่า ในการปลุกกล้วยเป็นส่วนใหญ่หากมีการปลูกพืชแซมในระหว่างแถว หรือพืชคลุมดินตระกูลถั่วเช่น ถั่วเขียว เป็นพืชคลุมดินระหว่างแถวกล้วยแล้ว นอกจากจะช่วยลดปัญหาเรื่องวัชพืช ยังเป็นการบำรุงดินอีกทางหนึ่งด้วย และทำลายที่อาศัยของโรคและแมลงบางชนิด เกษตรกรควรมีการกำจัดวัชพืชอย่างเหมาะสม และถูกวิธี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1) ถอน ถาก ดาย ควรทำการกำจัดขณะที่วัชพืชมีต้นเล็ก ก่อนที่วัชพืชนั้นจะออกดอก ถ้าเป็นพืชที่มีดอก ต้องเก็บภาชนะที่ใส่เมล็ดวัชพืช ร่วงหล่นไปตามพื้นดิน มิฉะนั้นจะทำให้วัชพืชมีการระบาดและแพร่กระจายมากยิ่งขึ้น ควรเก็บวัชพืชออกมารวมกันแล้วทำการเผาหรือฝัง หากกองทิ้งไว้เฉย ๆ เมล็ดที่แห้งอาจกลมพัฒนาไปงอกเป็นต้นใหม่ได้ต่อไป

2) การปลูกพืชแซม โดยเลือกพืชที่มีระบบรากตื้น และสามารถใช้ลำต้นเป็นปุ๋ยได้อีกด้วย เช่น พืชตระกูลถั่วต่าง ๆ หรือพืชผักชนิดต่าง ๆ นอกจากจะช่วยลดปริมาณวัชพืชในแปลงปลูกกล้วย ยังทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

3) คลุมดิน หลังจากมีการตัดแต่งใบกล้วยแล้ว เกษตรกรก็นิยมใช้ใบกล้วยช่วยคลุมหน้าดินไว้ นอกจากจะช่วยให้ลดปริมาณวัชพืชลงได้แล้ว ยังช่วยป้องกันการชะล้างของหน้าดินอีกด้วย

3.4 การใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ยมีผลต่อการเจริญเติบโตของกล้วยมาก กล่าวคือจะช่วยให้ลำต้นอวบแข็งแรงตกรวดเร็วและได้ผลโต การเจริญเติบโตของกล้วยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เริ่มนับตั้งแต่ต้นกล้วยตั้งตัวหลังการปลูก ระยะนี้เป็นเวลาที่ต้นกล้วยต้องการอาหารมาก เครื่องหนึ่ง ๆ จะมีกล้วยก็ผลนั้น อยู่ที่ความสมบูรณ์ของดินระยะนี้

ระยะที่ 2 อยู่ในระหว่างหลังตั้งตัวได้จนถึงก่อนตกรวดเล็กน้อย ระยะนี้กล้วยไม่ใช้อาหารมากอาหารต่าง ๆ จะถูกใช้โดยหน่อที่แตกขึ้นมา

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่แก่ เป็นที่ระยะที่กล้วยต้องการมากเหมือนกัน เพื่อนำไปบำรุงผลให้โตขึ้น ต้นกล้วยต้องมีอาหารสำรองอยู่มาก ๆ จึงจะสามารถให้กล้วยเครือโต ๆ ได้จากระยะการเจริญเติบโตดังกล่าว ปุ๋ยที่ใช้จะเป็นปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักก็ได้

ปุ๋ยคอก ใส่ขณะเตรียมหลุมปลูกแล้ว อัตรา 5 กิโลกรัม/ต้น และหลังกล้วยเจริญเติบโตเต็มที่ก่อนออกปลี อัตรา 5-10 กิโลกรัม/ต้น

ปุ๋ยเคมี สูตร 15 - 15- 15 โดยใส่ต้นละ 1 กิโลกรัม โดยแบ่งใส่ 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ใส่หลังปลูก 1 สัปดาห์

ครั้งที่ 2 ใส่หลังจากครั้งที่ 1 ประมาณ 3 เดือน

ครั้งที่ 3 ใส่หลังจากครั้งที่ 2 ประมาณ 3 เดือน

ครั้งที่ 4 ใส่หลังจากครั้งที่ 3 ประมาณ 3 เดือน

ปุ๋ยเคมี สูตร 13-13-21 ปุ๋ยนี้ควรให้หลังติดผลแล้ว อัตรา 500 กรัม/ต้น โดยแบ่งใส่ 2 ครั้ง

ครั้งแรกหลังตัดปลีแล้ว

ครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรก 1 เดือน

3.5 การเก็บเกี่ยว

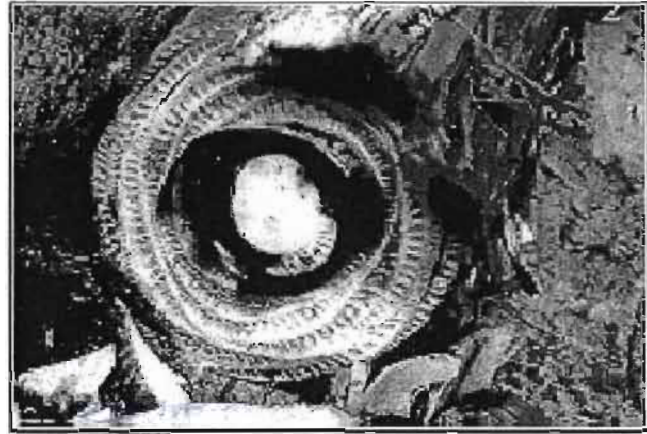
ควรเก็บเกี่ยวกล้วยเมื่อสุกแก่ได้ที่ โดยพิจารณาจากการนับอายุ (วัน) หลังจากตัดปลี ประมาณ 100 - 120 วัน หรืออาจสังเกตจากผลกล้วยโดยรวมของเครือว่าลักษณะค่อนข้างกลมถึงกลมเหลี่ยมซึ่งแสดงว่าผลกล้วยโตเต็มที่แล้ว

การตัดเครือกล้วย ให้ใช้มือที่ถนัดมากที่สุดจับมัด และมืออีกข้างหนึ่งจับที่ปลายเครือ แล้วใช้มีดยาวซึ่งคมตัดก้านเครือ (งวง) เหนือกล้วยหวีแรก ประมาณ 20 เซนติเมตร ในส่วนที่เป็นแบบยกร่องควรล้างน้ำเลย ช่วยให้ไม่น้ำยางไม่เปื้อนผลกล้วยแล้วฝังให้แห้งในที่ร่ม การฝังควรตั้งให้ปลายเครืออยู่ด้านบนโดยวางพียงกันไว้

ตามธรรมชาติกล้วยที่จะขายให้ผู้บริโภคภายในประเทศนั้น เราจะเก็บเกี่ยวเมื่อกล้วยแก่เต็มที่ ดังนั้นหลังจากเก็บมาไว้ในอุณหภูมิห้องที่ออสภาพอากาศปกติ กล้วยจะเริ่มสุกเปลี่ยนสีในเวลาประมาณ 4 - 7 วัน

3.6 โรคและแมลง

3.6.1 โรคตายพราย

เกิดจากเชื้อรา *F. oxysporum* f.sp. *cubense* เข้าสู่พืชทางรากและแพร่กระจายสู่ท่อลำเลียงน้ำ ทำให้เกิดอาการเนื่อเยื่อตายเป็นสีน้ำตาลในท่อลำเลียงของลำต้นเทียมของกล้วย และลูกกลมขึ้นสู่ก้านใบ โคนใบแก่ด้านบนจะมีสีซีดเหลือง และผืนใบเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลโดยเริ่มจากขอบใบเข้าสู่กลางใบและใบหักพับภายใน 1-2 สัปดาห์ และในที่สุดลำต้นเทียมจะยืนต้นตายหรือล้มตายลงไป เมื่อผ่าลำต้นเทียมหรือก้านใบที่อยู่ใกล้ระดับผิวดินตามยาว จะพบกลุ่มท่อลำเลียงที่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เหลือง หรือแดง เมื่อผ่าเหง้า โคนต้น ลำต้นเทียม ก้านเครือ ก็จะพบอาการลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ซึ่งต่างจากต้นปกติที่เนื้อเยื่อเหล่านี้มีสี

พันธุ์กล้วยที่สำรวจพบว่าเป็นโรครมี 2 พันธุ์ คือ กล้วยน้ำว้าต้นสูง ได้แก่ กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน น้ำว้าวนล น้ำว้าเขียว เป็นต้น และกล้วยน้ำว้าค่อม ซึ่งเป็นพันธุ์เดี่ยว พบว่าเป็นโรคตายพรายเช่นเดียวกัน

อาการ

- มักจะเป็นกับกล้วยที่มีอายุ 4-5 เดือนขึ้นไป โดยใบเริ่มมีสีเหลือง เมื่ออายุประมาณ 5-6 เดือน หรือก่อนออกปลี หรือตัดเครือแล้ว

- โดยจะเห็นทางสีเหลืองอ่อนตามก้านใบของใบล่างหรือใบแก่ก่อน ต่อมาปลายใบหรือขอบใบจะเริ่มเหลือง และขยายออกไปอย่างรวดเร็วจนเหลืองทั่วใบ

- ใบอ่อนจะมีอาการเหลืองไหม้หรือตายหนึ่งและบิดเป็นคลื่น ใบกล้วยจะหักพับบริเวณโคนก้านใบ ใบยอดจะเหลืองตั้งตรงเขียวอยู่ในระยะแรก ต่อมาก็ตายไปเช่นกัน

- กล้วยที่ตัดเครือแล้วจะเหี่ยว ผลลีบเล็กไม่สม่ำเสมอ หรือแก่ก่อนกำหนด เนื้อฟ้ามืด บางครั้งพบใบกล้วยหักพับที่โคนใบโดยไม่แสดงอาการใบเหลือง หรือเหลืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

- ตัดกลางลำต้นที่ความสูงประมาณ 50 - 100 ซม. บริเวณก้านลำต้นจะมีสีน้ำตาลแดง หรือน้ำตาลเหลือง หรืออาจมีเส้นใยของเชื้อราให้เห็นบ้าง

การป้องกันกำจัด

- ทำลายต้นกล้วยที่เป็นโรคด้วยการเผาทิ้ง

- เมื่อขุดต้นที่เป็นโรคทิ้งแล้ว ควรใส่ปูนขาว 1-2 กก./หลุม และทำความสะอาดเครื่องมือ

- ในพื้นที่ปลูกอย่าให้มีน้ำขังแฉะ เพราะจะทำให้กล้วยเจริญได้ไม่เต็มที่ อ่อนแอ และเป็นโรคร่าง

- ใส่ปุ๋ยที่มีแร่ธาตุฟอสเฟตและโปแตสเซียมสูง ไม่ควรใส่ปุ๋ยที่มีธาตุไนโตรเจนมาก

- ห้ามขุดย้ายหน่อที่เป็นโรคไปปลูก

- ก่อนปลูกควรแช่หน่อพันธุ์ด้วยสารเคมีกำจัดเชื้อรา เช่น คาร์เบนดาซิม

- ใช้เชื้อรา *Trichoderma*

3.6.2 โรคเหี่ยวของกล้วย

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย จะพบอาการเหี่ยวบนใบอ่อน ๆ ของกล้วย และมีอาการหักตรงก้านใบ อาการเหี่ยวจะระบาดอย่างรวดเร็ว หน่อกล้วยที่กำลังจะแตกยอดมีสีดำ ยอดบิดและแคระแกร็นและจะตายในที่สุด แสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้นและจะขยายไปยังกาบ ก้านใบ และไปยังเครือกล้วย ผล หน่อ ตา กล้วยจะเหลืองและตายในที่สุด ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่าตายเห็นเป็นช่องว่าง เมื่อตัดกล้วยอ่อนที่เป็นโรคแช่น้ำในน้ำ จะพบเชื้อแบคทีเรียสาเหตุเป็นน้ำขุ่น ๆ ไหลออกมาผลจะเน่าดำ

การป้องกันและกำจัด ใช้หน่อกล้วยที่ไม่มีโรคทำพันธุ์ ระวังไม่ให้เกิดผลกับลำต้นกล้วย แขน่หน่อกล้วยที่ถูกตัดแต่งในน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนปลูก

3.6.3 โรคใบจุดของกล้วย

เกิดจากเชื้อหลายชนิด แต่ละชนิดแสดงอาการบนใบแตกต่างกัน ดังนี้

1) ลักษณะอาการเป็นขีดสีน้ำตาลแดงสั้นๆ ขนานไปกับเส้นใบ บางครั้งกระจายไปทั่วทั้งใบและขยายไปทางกว้าง ทำให้เกิดอาการใบจุด และแผลลามติดต่อกันทำให้เกิดอาการใบไหม้ โดยมากเกิดจากริมใบเข้าไป แผลมีสีน้ำตาลอ่อน ขอบแผลสีน้ำตาลเข้ม พบทุกระยะการเจริญเติบโต โดยมากเป็นกับกล้วยน้ำว้า ทำให้จำนวนหวีน้อยลง ขนาดผลเล็กลง

การป้องกันและกำจัด ตัดใบกล้วยที่เป็นโรคนำไปเผาไฟทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีคอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ ผสมสารจับใบฉีดพ่น 2-3 ครั้งต่อเดือน หรือใช้สารเคมีแมนโคเซบ หรือเบนโนมิลผสมไวท์ออย์ฉีดพ่น

2) ลักษณะอาการใบจุดรูปไข่สีน้ำตาล มักเกิดกับกล้วยไข่ บนใบจะเห็นแผลมีลักษณะรูปไข่สีน้ำตาล ตรงกลางแผลสีน้ำตาลอ่อนปนเทาถัดเข้ามามีเส้นวงสีน้ำตาลเข้ม และมีวงสีเหลืองล้อมรอบแผลอีกชั้นหนึ่ง การแผ่ขยายของแผลจะเป็นไปตามความยาวของเส้นใบ

การป้องกันและกำจัด ตัดใบที่เป็นโรคออกจากแปลงแล้วเผาทำลายทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีแมนโคเซบ หรือแคปแทน

3) ลักษณะอาการใบจุดกลมรี ทั้งขนาดเล็ก-ใหญ่ แผลมีสีน้ำตาล ขอบแผลสีน้ำตาลเข้มล้อมรอบด้วยบริเวณสีเหลือง ตรงกลางแผลมีส่วนสปอร์ของเชื้อราสีดำเกิดเรียงเป็นวงมักเป็นกับกล้วยน้ำว้า

การป้องกันและกำจัด ให้ตัดใบกล้วยที่เหี่ยวแห้งคาต้นไปเผาไฟทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีแมนโคเซบ

3.6.4 โรคยอดม้วน

เกิดจากเชื้อไวรัส แผลงพาหะได้แก่ แมลงประเภทปากดูดทุกชนิด ได้แก่ เพลี้ยต่าง ๆ เชื้อโรคจะแพร่กระจายติดไป กับหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ต่าง ๆ อาการที่พบคือ ในระยะแรกๆ จะปรากฏรอยขีดสีเขียวและจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบ และก้านใบ ใบถัด ๆ ไปจะมีขนาดเล็กลง สีเหลือง ใบม้วนที่ปลาย เมื่อโรคนี้อะบาดมากขึ้น ต้นกล้วยจะแคระแกร็น ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ดอกและปลีของต้นที่เป็นโรคจะเจริญเติบโตอย่างช้าๆ เมื่อเกือบจะโผล่จะพองโตขึ้น บางคราวเมื่อโผล่ออกมาที่ยอด ทำให้ยอดปริ เครือเล็ก จนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ถ้าต้นกล้วยเป็นโรคทุก ๆ หน่อที่เกิดมาก็จะเป็นโรคด้วย

การป้องกันและกำจัด ทำลายส่วนต่าง ๆ ของต้นที่เป็นโรคหรือกอที่สงสัยจะเป็นโรค โดยสังเกตจากอาการดังกล่าวข้างต้น

3.6.5 ตัวงวงไขเหง้า

ในระยะที่เป็นหนอนจะทำความเสียหายแก่ต้นกล้วยมากที่สุด ตัวแก่ก็ทำความเสียหายเหมือนกันแต่น้อยกว่า ตัวหนอนจะกัดกินไขซ่อนอยู่ภายในเหง้ากล้วย ซึ่งโดยมากกินอยู่ใต้ระดับดินโคนต้น ซึ่งไม่สามารถมองเห็นการทำลายหรือร่องรอยได้ชัด การทำลายของหนอนทำให้ระบบการส่งน้ำ และอาหารจากพื้นดินขึ้นไปเลี้ยงลำต้นขาดตอนชะงักไป เมื่อเป็นมาก ๆ หรือแม้มีหนอนเพียง 5 ตัว ในเหง้าหนึ่ง ๆ เท่านั้น ก็สามารถไขซ่อน ทำให้กล้วยตายได้ พบการทำลายได้ทุกระยะ ตั้งแต่หน่อไปจนถึงต้นแก่ ภายหลังตัดเครือแล้ว ตัวหนอนเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่จะเข้าเป็นดักแด้จนเป็นตัวแก่ จะออกมาอยู่นอกเหง้า แถวโคนต้นในระดับขีดผิวดิน หรือต่ำกว่าเล็กน้อย หรือรวมผสมพันธุ์กันต่อไป

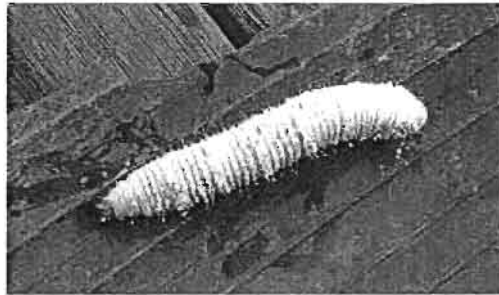
การป้องกันและกำจัด ทำความสะอาดสวน อย่าปล่อยให้รกรุงรัง โดยเฉพาะเศษชิ้นส่วนของลำต้นกล้วย กาบกล้วย ซึ่งเน่าเปื่อยขึ้นแฉะแถวโคนต้น เป็นที่วางไข่ของตัวเมีย หรืออาจใช้วิธีตัดต้นกล้วยเป็นท่อนๆ วางสุ่มเป็นจุดๆ ในสวน เพื่อล่อให้แมลงมาวางไข่ ประมาณ 7 วันต่อครั้ง ให้เปิดตรวจดูในเวลากลางวัน ถ้าพบตัวอ่อนหรือตัวแก่ให้ทำลาย โดยการใช้สารฆ่าแมลง เช่น เอีพตาคลอร์ฟสมตามสูตรที่ระบุในฉลากยาราดสวนโคนต้นและบริเวณดินรอบโคนต้น สำหรับหน่อพันธุ์ควรเลือกหน่อที่แข็งแรงไม่มีโรคแมลงติดอยู่ และแช่ในน้ำยาดีลตริน 25% ในอัตราส่วนผสมคือ น้ำยา 1 ส่วน ต่อน้ำ 50 ส่วน แล้วแช่หน่อพันธุ์ทิ้งไว้ 1 คืน ก่อนนำไปปลูก

3.6.6 ตัวงวงเจาะต้น หรือตัวงวงไขกาบกล้วย

เป็นศัตรูที่มีการทำลายรุนแรงพอ ๆ กับตัวงวงไขเหง้า ตัวหนอนจะไขทำลายต้นที่อยู่เหนือพื้นดินขึ้นไปถึงประมาณกลางต้น โดยไขต้นเป็นรูแล้วซ่อนเข้าไปถึงไส้กลางต้น มองเห็นข้างนอกเป็นรอยรอบต้นพูนไปทั่ว มักชอบทำลายต้นกล้วยที่โตแล้ว หรือใกล้จะออกปลี หรือกำลังตกเครืออยู่ จะทำให้เครือหักพับกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาเ็นตาย ขนาดตัวงวงเจาะลำต้นจะมีขนาดใหญ่กว่าตัวงวงไขเหง้า

การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับตัวงวงไขเหง้า

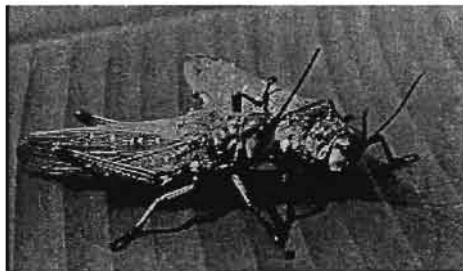
3.6.7 หนอนม้วนใบ

ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืน ตัวสีน้ำตาลปนเทา บนหลังปีกมีสีเหลืองแต้ม 2-3 จุด โดยตัวหนอนจะกัดกินจากริมใบให้แหว่งเข้ามาเป็นทางยาว และม้วนใบซ้อนในตัวหลอดอยู่จนกระทั่งเข้าดักแด้ และมีแปงขาวๆ หุ้มตัวด้วย ถ้าถูกหนอนทำลายมาก ๆ จะทำให้ใบขาดวินใช้ประโยชน์ไม่ได้

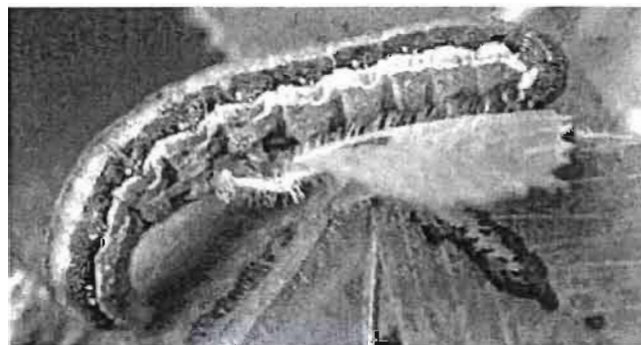
การป้องกันกำจัด จับตัวหนอนมาทำลายทิ้ง หรือใช้เชื้อราบีวาเวอร์เรีย ฉีดพ่นให้ถูกตัวหนอน ฉีดพ่นทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.6.8 ตั๊กแตนผี

ทั้งตัวอ่อนและตัวแก่ ชอบกัดกินใบ การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

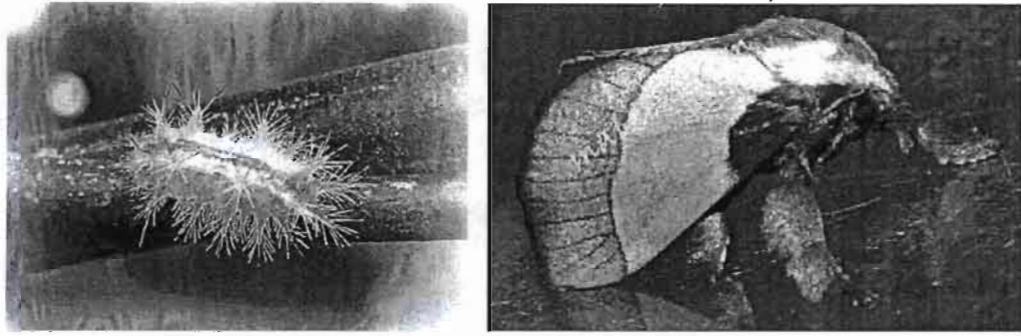
3.6.9 หนอนกระทู้

ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็ก ปีกบนสีน้ำตาลปนเทา ส่วนปีกล่างสีขาว ตัวแก่หากินในเวลากลางวัน ตัวอ่อนชอบกัดกินใบตองอ่อนที่ยังไม่คลี่ หรือคลี่แล้วใหม่ ๆ โดยจะกัดเป็นรอยแหว่งไปตามขอบใบเป็นทาง รอยกัดทะตรงกลางใบที่ทะลุเป็นรูกลมๆ โดดตามขนาดและวัยของหนอน ใบกล้วยที่ออกใหม่หรือหน่อกล้วย โคนต้นหรือหน่อที่นำมาปลูก พอใบใหม่แตกมักจะมีหนอนกระทู้ตัวเล็ก ๆ เข้ากัดกินได้ผิว เมื่อตัวหนอนโตแล้วก็สามารถกินได้ทั้งบนใบและใต้ใบ

การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

3.6.10 หนอนร่าน

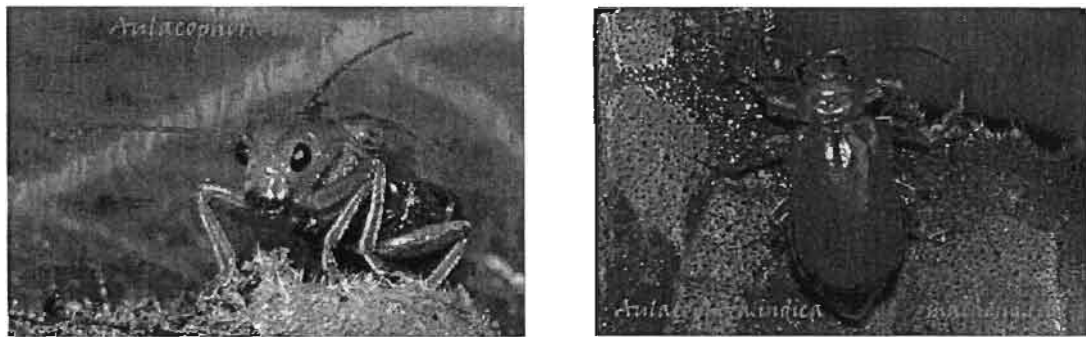
ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางวันสีน้ำตาล มีพิษตามตัวถูกเข้าจะคัน กัดกินใบขณะที่กำลังจะกลายจากสีตองอ่อนเป็นสีเขียวแก่คือ มีสีจัดขึ้น นอกจากกินใบกล้วยแล้ว ยังพบว่ากินใบมะพร้าวด้วย การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

3.6.11 มวนร่างแห

ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบกล้วย ใบตองตรงที่มวนพวกนี้อาศัยอยู่สีจะไม่เขียวสดคือ จะค่อย ๆ เหลืองซีด และที่สุดก็จะแห้งเป็นแห้ง ๆ ไป ถ้าตรวจดูด้านใต้ใบจะเห็นเป็นจุดดำๆ ทั่วๆ ไป นั่นคือมูลของมวนที่ถ่ายออกมาติดอยู่และมีคราบของตัวอ่อนลอกทิ้งไว้

การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับด้วงวงงไขกาบกล้วย

3.6.12 ด้วงเต่าแตง

ตัวแก่ชอบกัดกินใบตองยอดอ่อนที่ยังม้วนกลมอยู่ ยังไม่คลี่ออกหรือคลี่ออกแล้วใหม่ ๆ ยังไม่เขียว ทำให้ใบมีรอยตำหนิเป็นรูปสี่เหลี่ยมเล็กๆ ทะลุข้างไม่ทะลุข้างทั่วทั้งใบ เห็นได้ชัดเมื่อคลี่ออกตอนเขียวจัดแล้ว

การป้องกันและกำจัด รักษาความสะอาดสวนกล้วยอย่าให้เป็นที่อาศัยของแมลงได้ และอาจจะใช้เหยื่อตาคอร์มสมน้ำตามอัตราส่วนที่แจ้งไว้ในฉลากพ่นที่ยอดกล้วยหรือตามใบตองอ่อนให้ทั่ว

3.6.13 หนอนปลอก

ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็กมีสีน้ำตาลอ่อนตัวอ่อนเป็นตัวหนอน ชอบกัดกินใบเอามาทำปลอกหุ้มตัว ตัวเล็กพบกัดกินบนใบตองโดยมีปลอกหุ้มตัวชี้ไปข้างหลัง พอโตขึ้นก็จะทำปลอกใหญ่ขึ้นมักเกาะห้อยท้ายปลอกลง ชอบกัดกินอยู่ใต้ใบ

การป้องกันและกำจัด เช่นเดียวกับด้วงเต่าแตง

3.6.14 แมลงวันผลไม้ หรือ "แมลงวันทอง"

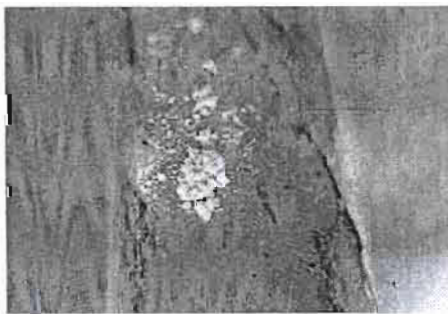

ตัวเมียชอบวางไข่กับผลกล้วยที่ใกล้สุก หรือมีรอยแผล หนอนที่ออกจากไข่จะไชซอนเนื้อกล้วย ให้เกิดความเสียหายเน่าเหม็น ช่วงเวลาที่ระบาดมากได้แก่ราว ๆ เดือนเมษายน-มิถุนายน ของทุกปี

การป้องกันและกำจัด ใช้เหยื่อพิษ ซึ่งเป็นสารเคมีผสมประกอบด้วยสารเคมีที่มีชื่อทางการค้าว่า "นาสิมาน" จำนวน 200 ซี.ซี. ผสมกับมาลา-ไรออน 83% จำนวน 70 ซี.ซี. และน้ำ 5 ลิตร อาจผสมสารจับใบเล็กน้อยฉีดพ่นในช่วงเช้า ด้านที่มีร่มเงา และฉีดพ่นที่ใบแก่ ห้ามฉีดพ่นที่ใบอ่อนและยอดอ่อน ให้ฉีดพ่นต้นละ 50-100 ซี.ซี.

ข้อแนะนำเพิ่มเติม ในการใช้เหยื่อพิษนี้ ควรมีการสำรวจปริมาณการระบาดของแมลงวันทองในสวนเสียก่อน โดยใช้กับดักใส่สารล่อ เมทิล ยูจินอล (methyl eugenol) แล้วตรวจนับทุก ๆ 7 วัน ถ้าพบปริมาณแมลงวันทองประมาณ 10 ตัวต่อกับดัก 1 อัน ให้ฉีดพ่นเหยื่อพิษ (นาสิมาน + มาลาไรออน + น้ำ) 7 วันต่อครั้ง แต่ถ้าพบปริมาณแมลงวันทองมากกว่านี้ให้ฉีดพ่นทุก ๆ 4-5 วัน ในฤดูฝนควรผสมสารจับใบลงไปด้วย จำนวน 5-10 ซี.ซี.

3.6.15 เพลี้ยแป้ง

เป็นแมลงปากดูดชนิดหนึ่ง ลำตัวขนาด 2x3 มิลลิเมตร ลำตัวปกคลุมด้วยผงสีขาว ชอบเกาะกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน อากาศเข้าทำลาย มักพบตามผิวกาบใบ และคอยอด หากมีการทำลายมากทำให้ผลกล้วยมีขนาดเล็กลง ผลผลิตลดลง

การป้องกันและกำจัด ควรทำความสะอาดต้นกล้วย หรือพ่นด้วยสารเคมี เช่น เซฟวิน-เอส 85 25 กรัม/น้ำ 20 ลิตร หรือคาร์โบเพนโนไรออน 30 กรัม/น้ำ 20 ลิตร

บรรณานุกรม

กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2541. การปลูกกล้วย. กรุงเทพฯ.

ณรงค์ สิงห์ประอุดม. มปป. การควบคุมโรคตายพรายของกล้วยน้ำว้า. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555 จาก http://ppath.agr.ku.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=115&Itemid=1

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2555. คู่มือการจัดการการผลิตทางการเกษตร. กรุงเทพฯ.